

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІМЕННИКОМ

Брикайло О., магістрант 1 р.н. педагогічного факультету

Наконечна Л. Б., кандидат філологічних наук, доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника»

Стаття присвячена дослідженню використання ігрових технологій під час ознайомлення молодших школярів з іменником. Проаналізовано чинну програму з української мови для початкової школи, визначено вимоги і завдання вивчення іменника як частини мови, розглянуто погляди науковців і вчителів щодо доцільності використання дидактичної гри у початковій школі. У статті також подано приклади ігрових вправ, використання яких сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу молодшими школярами.

***Ключові слова:** іменник, ігрові технології, дидактична / лінгвістична гра, пізнавальна активність учнів.*

Досвідчені педагоги минулого і сучасності єдині у поглядах на доцільність використання ігрових технологій у навчально-виховному процесі як дошкільного навчального закладу, так і початкової школи. Вони не безпідставно вважають гру найважливішим методом навчання, що водночас виховує і розвиває.

Дидактична гра - індивідуальна, групова і колективна навчальна діяльність учнів, що включає в себе елемент суперництва та самодіяльність в засвоєнні знань, умінь і навичок, набуття досвіду пізнавальної діяльності і спілкування в процесі ігрового навчання [4, с.10].

Гра, як зазначають дослідники, є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для молодших школярів. Так, К. Д. Ушинський наголошував: “Зробити серйозне заняття для дитини цікавим – ось завдання початкового навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної. З

перших ж уроків привчайте дитину полюбити свої обов'язки й знаходити приємність у їх виконанні” [7, с.198]. В. О. Сухомлинський писав, що без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку: “Гра – це величезне світле вікно, через яке духовний світ дитини вливається в життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ” [5, с.45].

Ефективність застосування дидактичних ігор під час вивчення частин мови у початковій школі засвідчено в роботах О.Борщ, Л.Удодік, Т.Вітківської, Т.Рудакової, Л.Суркової, Л.Михайлової та багатьох інших.

Мета нашої статті – розглянути особливості використання лінгвістичних ігор під час вивчення учнями початкової школи іменника.

Ознайомлення молодших школярів з частинами мови розпочинається з іменника як найбільш уживаного класу слів і триває протягом усього періоду навчання у початковій школі. Як зазначає М.С. Вашуленко, “іменник – найбагатша з лексичного погляду частина мови серед інших, які існують у сучасній граматиці. Здобуті у початковій школі знання про іменник стають основою для вивчення інших частин мови, зокрема прикметника і дієслова” [2, с.198].

Чинна програма з української мови для початкової школи [6], визначає низку завдань вивчення іменника як частини мови, а саме: формування поняття про “іменник”, ознайомлення з його лексичним значенням і морфологічними ознаками, збагачення словникового запасу іменниками, формування навичок правопису і правильного слововживання. Упродовж навчання у початковій школі учні поступово оволодівають нелегким лексико-граматичним матеріалом про іменник: ознайомлюються з іменниками-назвами істот і неістот, власними і загальними назвами, абстрактними іменниками; вчать змінювати іменники за числами та відмінками, визначати їхній рід, поєднувати іменники з іншими словами у реченні і словосполученні, добирати іменники-синоніми та іменники-антоніми, вживати іменники у прямому і переносному значенні; засвоюють правописні норми: написання відмінкових закінчень іменників, власних назв з великої літери, чергування приголосних і голосних звуків при

словозміні іменників; вчатьс я добирати з поданих слів саме ті, що найбільше відповідають меті й типу висловлювання, замінювати в тексті недоречні лексичні повтори [за б].

Отож у початковій школі учні отримують ґрунтовні знання про іменник і практично засвоюють правила слововживання і правопису. Обсяг і складність навчального матеріалу, а також вікові, психолого-фізіологічні особливості молодших школярів, зниження рівня пізнавальної активності сучасних учнів спонукають учителів шукати і використовувати такі форми роботи на уроці, які б, з одного боку, зацікавлювали дітей навчальним матеріалом, а з іншого – були результативними з погляду засвоєння знань і формування умінь та навичок.

Таким ефективним засобом навчання і незамінним атрибутом навчально-виховного процесу в початковій школі є дидактична гра. Їй належить особливе місце у вихованні та навчанні дітей молодшого шкільного віку, оскільки, граючись, дитина спостерігає, порівнює, зіставляє, класифікує, проводить доступний їй аналіз і синтез, узагальнює. В.О. Сухомлинський, вказуючи на вагомість гри для розвитку дитини, зазначав: “У грі розкривається перед дітьми світ, творчі можливості особистості” [5, 45].

Однак освітнє і виховнє значення має не будь-яка гра, а тільки та, що передбачає пізнавальну активність учнів. Спочатку молодші школярі зацікавлюються ігровою ситуацією, а вже потім - навчальним матеріалом, закладеним у ній. За спостереженнями дослідників, кількість ігор на уроці має бути розумно обмеженою. Адже на початку уроку гра має допомогти зацікавити, організувати дитину; в середині уроку гра повинна спрямувати на засвоєння теми, а в кінці уроку гра може набувати пошукового характеру [3, с.50].

Розглянемо приклади лінгвістичних ігор, які, на нашу думку, можна ефективно використовувати під час вивчення учнями початкових класів іменника як частини мови.

Гра “Засели будиночки”

Обладнання: малюнки будиночків із підписами “Власні назви”, “Загальні назви”; картки зі словами – іменниками-назвами власних і загальних назв.

Завдання: прочитавши слово з картки, “поселити” його у відповідний будиночок, повторити правило правопису власних і загальних іменників.

Хід гри: учень читає слова з карток і розміщує у відповідний будиночок, коментуючи при цьому свій вибір. Гру можна повторити кілька разів, викликаючи різних учнів.

Матеріал для гри: картки із такими словами: річка, Антон, Дніпро, озеро, вулиця, Карпати, Ворскла, море, газета, Інна, Київ, гори.

Гра “Подай сигнал”

Обладнання : сигнальні картки “однина”, “множина”.

Завдання: правильно визначити число іменників за допомогою сигнальної картки. Переможцем вважається той, хто правильно виконає завдання.

Матеріал для гри: стіл, окуляри, лимон, рукавички, грибок, руки, книжка, сонце, мороз, лижі, парта, машини, зошити, заєць, м'яч.

Успішно також можна використати загадки за темою «Іменник», додатково опрацьовуючи текст загадок, як-от: 1) вказати іменники-істоти та іменники-неістоти, 3) полічити іменники, вжиті в однині, та іменники, вжиті у множині, і т.п.

- Хто ти? Що? Твоє ім'я?

- Іменна моя сім'я.

Знають всі в ній поіменно.

А зовуть сім'ю - ... (Іменник)

Наче лицарі казкові,

Вірно служать рідній мові.

Так слова єднати вміють,

Що усі їх розуміють (Відмінки)

Є в людини на прикметі

Сотні, тисячі предметів.

Та щоб їх розмежувати,

Що й кому належить знати,
Поділив усіх як слід,
Добре нам відомий ... (Рід) [1, с.10-12].

Отже, лінгвістичні ігри, ігрові вправи і прийоми дають можливість учителеві не тільки підвищити активність учнів на кожному етапі уроку під час вивчення теми “Іменник”, а й залучити пасивних школярів до творчої розумової діяльності.

Запропонований матеріал допоможе організувати навчальний процес так, щоб гра розширила пізнавальні можливості учнів, сприяла їхньому всебічному розвитку. Використання дидактичних ігор усуне авторитарну позицію вчителя, створить атмосферу доброзичливості, емоційного піднесення, що викличе інтерес у молодших школярів до вивчення навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борщ О. Дидактичні ігри на допомогу вчителю під час вивчення теми “Іменник” / О.Борщ // Початкова школа. – 2012. – №3. – С. 10 – 12.
2. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі / за наук. ред. М.С.Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
3. Вітковська Т. Дидактична гра на уроках української мови / Т.Вітковська // Початкова школа. – 2015. – №5. – С. 50– 56.
4. Рудакова Т. І. Дидактична гра – дієвий засіб активізації пізнавальної активності учнів / Рудакова Т. І. // Початкове навчання та виховання. – 2005. – № 16-18. – С. 7-13.
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – 341 с.
6. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів для 1-4 класів // Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. URL: http://old.mon.gov.ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/ (дата звернення: 22.11.2017).

7. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. / К. Д. Ушинський – К.: Рідна школа, 2009. – 213 с.